

Roczny plan pracy z planem wynikowym do przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy drugiej liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony”)

Liczba godzin: 90

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Zagadnienia	Wymagania		Zapis z podstawy programowej	
				podstawowe	rozszerzające	Zakres podstawowy	Zakres rozszerzony
I. Państwo, polityka, demokracja							
1.	Instytucja państwa	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy państwa ▪ funkcje państwa ▪ rodzaje władzy ▪ legitymizacja władzy ▪ teoria genezy państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; ▪ przedstawia trzy podstawowe cechy/atrzybuty państwa [suwerenność, terytorialność, przymusowość]; ▪ rozpoznaje i wymienia rodzaje władzy; ▪ rozpoznaje specyficzne cechy władzy państwowej; ▪ wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; ▪ rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ rozpoznaje podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ wymienia podstawowe funkcje państwa i podaje przykłady ich realizacji; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy, wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące państwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistów]; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między władzą państwową a władzą publiczną; ▪ charakteryzuje i porównuje ze sobą różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ charakteryzuje i porównuje ze sobą podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ uzasadnia konieczność istnienia państwa; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat funkcji państwa we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, formułując odpowiednie argumenty. 		<p>V. Państwo, myśl polityczna i demokracja. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; wykazuje specyficzne cechy władzy politycznej; charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów;</p> <p>2) charakteryzuje atrybuty państwa jako organizacji politycznej (terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną); przedstawia cechy władzy państwowej;</p> <p>3) przedstawia najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).</p>
2.	Obywatel i obywatelstwo	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obywatelstwo ▪ prawa i obowiązki obywatela polskiego ▪ nabywanie obywatelstwa ▪ bezpaństwowcy ▪ utrata obywatelstwa ▪ podwójne obywatelstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest obywatelstwo; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [prawo ziemi, prawo krwi, naturalizacja, repatriacja]; ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „bezpaństwowiec”; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; ▪ wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; ▪ omawia zasadę wyłączności obywatelstwa ▪ przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa; ▪ charakteryzuje działania ONZ służące ochronie bezpaństwowców; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania 		<p>V. Państwo, myśl polityczna i demokracja. Uczeń: [...]</p> <p>4) przedstawia zasady nabywania obywatelstwa oraz procedury jego uzyskiwania w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia pojęcie bezpaństwowca i kwestię posiadania wielu obywatelstw.</p>

					wielu obywatelstw oraz sytuacji bezpieczeństwa w innych państwach.		
3.	Polityka	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicje pojęcia „polityka” ▪ współczesne koncepcje polityki ▪ konflikt polityczny ▪ kompromis polityczny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia pochodzenie pojęcia „polityka”; ▪ przedstawia przykłady różnych definicji i koncepcji polityki; ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów politycznych; ▪ wymienia przyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne historyczne definicje pojęcia „polityka”; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne współczesne koncepcje polityki; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych; ▪ omawia i analizuje destruktywne i konstruktywne strategie postępowania w trakcie konfliktu politycznego; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie. 	V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń: [...] 5) przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; analizuje, na wybranych przykładach, zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego.	
4.	Myśl polityczna	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ideologia polityczna ▪ doktryna polityczna ▪ program polityczny ▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjaldemokracja ▪ katolicka nauka społeczna ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ruchy społeczne ▪ ruchy narodowe ▪ ruchy separatystyczne ▪ ruchy regionalne ▪ myśl proaństwowa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest myśl polityczna; ▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ przedstawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli proaństwowej; ▪ podaje cechy charakterystyczne dla ruchów społecznych; ▪ porównuje rodzaje ruchów społecznych [ruchy rewolucyjne, reformatorskie i ekspresyjne]; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „alterglobalizm”, „ekologizm”, „feminizm”; ▪ wskazuje różnicę w pojmowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach różnych nurtów myśli politycznej; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące poglądów politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę między ideologią, doktryną i programem politycznym; ▪ wyjaśnia, czym jest ideologia polityczna; ▪ wyjaśnia, na czym polega klasyfikacja poglądów politycznych nalewicowe i prawicowe; ▪ porównuje ze sobą myśl liberalną, myśl konserwatywną, myśl socjaldemokratyczną i katolicką naukę społeczną; ▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej, socjaldemokratycznej oraz katolickiej nauki społecznej, a także wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ omawia genezę myśli faszystowskiej, nazistowskiej i komunistycznej oraz wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ dokonuje krytyki założeń faszyzmu, nazizmu i komunizmu z punktu widzenia praw człowieka i zasad demokracji; ▪ analizuje przyczyny powstawania ruchów społecznych; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych ruchów narodowych, regionalnych, separatystycznych; ▪ charakteryzuje genezę, założenia i formy działania ruchów feministycznych, ekologicznych i alterglobalistycznych; ▪ porównuje ze sobą założenia myśli proaństwowej i anarchizmu. 	V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń: [...] 6) porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej; 7) porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej; 8) przedstawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu oraz dokonuje ich krytyki z punktu widzenia praw człowieka i demokracji; 9) przedstawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli proaństwowej; 10) przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. alterglobalizm, ekologizm, feminizm); 11) analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej.	
5.	Demokracja i jej	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokracja 	Uczeń:	Uczeń:	III. Organy władzy publicznej	V. Państwo, myśl polityczna

	geneza		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawicielska demokracja ▪ bezpośrednia i jej formy ▪ zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ ustrój PRL ▪ demokracja a autorytaryzm i totalitaryzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawową definicję pojęcia „demokracja”; ▪ charakteryzuje podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, podziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ wymienia główne fazy procesu upowszechniania się praw wyborczych; ▪ wyjaśnia, co oznacza powszechne prawo wyborcze; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej; ▪ udowadnia że rozwiązania polityczno-ustrojowe okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną; ▪ wymienia cechy charakterystyczne: demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej; ▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ uzasadnia stwierdzenie o niedemokratycznym charakterze rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [ludowładztwo, jednolitość władzy państwowej, społeczna własność środków produkcji, centralizm demokratyczny]; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z 1921 i 1952 roku; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wad i zalet demokracji; - wyzwań stojących przed demokracją we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<p>w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>2) charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; [...].</p>	<p>i demokratyzacja. Uczeń: [...]</p> <p>13) charakteryzuje główne fazy kształtowania się demokracji i upowszechniania praw wyborczych;</p> <p>14) przedstawia polskie tradycje demokratyczne na przykładzie podstawowych instytucji ustrojowych artykułów henrykowskich i konstytucji marcowej;</p> <p>15) przedstawia niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej (monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych). [...]</p> <p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>18) [...] porównuje specyfikę państwa autorytarne i totalitarne [...].</p>
6.	Transformacja ustrojowa: od PRL do III RP	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokratyzacja ▪ transformacja ustrojowa ▪ reformy ▪ rewolucja ▪ komunizm ▪ Okrągły Stół ▪ dekomunizacja ▪ lustracja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach przedstawia różne modele demokracji; ▪ wskazuje podstawowe różnice między reformą a rewolucją rozumianymi jako dwa modele zmiany ustroju państwa; ▪ przedstawia główne etapy procesu demokracji państwa polskiego; ▪ charakteryzuje główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu w Polsce; ▪ wskazuje cechy reformy i rewolucyjność w procesie demokracji, który przebiegał w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku; ▪ poprawnie posługuje się terminami „dekomunizacja” i „lustracja”; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia założenia teorii demokracji Samuela Huntingtona; ▪ przedstawia główne etapy światowego procesu demokracji w XIX i XX wieku; ▪ dokonuje krytycznej analizy procesu demokracji w Polsce z przełomu lat 80. i 90., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki przemian; ▪ omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; ▪ na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen dotyczących 		<p>V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń: [...]</p> <p>16) przedstawia – na wybranych przykładach – różne modele demokracji; rozważa, na ile polska demokratyzacja przełomu lat 80. i 90. XX wieku miała charakter reformy, a na ile – rewolucji;</p> <p>17) porównuje różne modele dekomunizacji i lustracji oraz rozważa ich zasadność;</p> <p>18) analizuje kwestie różnorodności traktowania w pamięci społecznej okresu tzw. Polski Ludowej oraz jego rozliczenia na podstawie literatury (np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka).</p>

				<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zasady regulujące proces lustracji w Polsce; przedstawia główne cechy wybranych modeli dekomunikacji i lustracji; rozwija skrótowiec „IPN”; na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] omawia zróżnicowane oceny dotyczące epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujące w pamięci społecznej, oraz przedstawia różne poglądy na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji]. 	<p>epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujących w pamięci społecznej, oraz różnych poglądów na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji];</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia etapy procesu dekomunikacji i lustracji w Polsce; ocenia wybrane modele dekomunikacji i lustracji; wskazuje rolę Instytutu Pamięci Narodowej w procesie dekomunikacji i lustracji; ocenia rolę Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunikacji. 		
7.	Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia	2	<ul style="list-style-type: none"> korupcja przeciwdziałanie korupcji nepotyzm populizm ruchy populistyczne demagogia klientelizm kumoterstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje patologie życia publicznego: korupcję, nepotyzm, demagogię, klientelizm i kumoterstwo; przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego procederu; wymienia cechy populizmu; rozpoznaje zjawisko populizmu i wymienia jego konsekwencje we współczesnej polityce; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne] informacje dotyczące populizmu, demagogii, korupcji, nepotyzmu, klientelizmu i kumoterstwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą populizm i demagogię; charakteryzuje wybrane ruchy populistyczne; charakteryzuje poznane metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; analizuje dane dotyczące skali zjawiska korupcji w Polsce i na świecie; charakteryzuje różne formy [w tym formy historyczne] nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa; wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy – na podstawie wybranej literatury [np. rozdziałów VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka, rozdziału IV rozprawy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego oraz artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczane państwa</i> Janine R. Wedel]; organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat współczesnego populizmu, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: [...]</p> <p>8) rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; przedstawia mechanizmy korupcji i analizuje – z wykorzystaniem materiałów medialnych – jej udowodnione przykłady.</p>	<p>V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń: [...]</p> <p>12) analizuje zjawisko populizmu obecne we współczesnej polityce i jego konsekwencje. [...]</p> <p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>18) rozpoznaje przejawy zagrożeń dla funkcjonowania demokracji [...]; [...]</p> <p>21) wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy na podstawie literatury (np. rozdziału VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka lub rozdziału IV pracy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego i artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczane państwa</i> Janine R. Wedel).</p>
Podsumowanie i test – 2 godziny lekcyjne							
II. Społeczeństwo a polityka							
1.	Społeczeństwo obywatelskie	2	<ul style="list-style-type: none"> idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i jego istota funkcje społeczeństwa obywatelskiego społeczeństwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX wieku oraz związane z tym procesem problemy; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; porównuje ze sobą różne koncepcje społeczeństwa obywatelskiego; przedstawia formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce 		<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia idee społeczeństwa obywatelskiego i charakteryzuje jego rozwój w XX-wiecznym państwie polskim;</p> <p>2) wyjaśnia – z wykorzystaniem</p>

			<p>obywatelskie w Polsce w XX wieku</p> <ul style="list-style-type: none"> kapitał społeczny zaufanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć „kapitał społeczny” i „zaufanie społeczne”; wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; podaje przykłady codziennych zachowań sprzyjających budowaniu kapitału społecznego lub prowadzących do jego zniszczenia; odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące zaufania i kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> w czasach komunistycznych; omawia funkcje kapitału społecznego; porównuje poziom zaufania społecznego i kapitału społecznego w Polsce i w wybranych krajach europejskich; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat kapitału społecznego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i w wybranych państwach świata. 		<p>wyników badań społecznych – jak powstaje i jakie znaczenie dla społeczeństwa obywatelskiego ma kapitał społeczny i zaufanie; przedstawia, jak codzienne zachowania sprzyjają budowaniu kapitału społecznego lub go niszczą.</p>
2.	Organizacje pozarządowe	2	<ul style="list-style-type: none"> trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej działalność organizacji pozarządowych stowarzyszenia fundacje organizacje pożytku publicznego thinktanks 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje status prawnystowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące funkcjonowania organizacji z trzeciego sektora; wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; wyjaśnia, czym są think tanks i jaką rolę odgrywają. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; porównuje sposób zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące organizacji z trzeciego sektora; określa, jakież znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych; przedstawia działalność wybranego think tanku; interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>1) przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych; charakteryzuje działalność wybranych organizacji tego typu w Rzeczypospolitej Polskiej; wymienia zakres niezbędnych uregulowań w statucie stowarzyszenia [...].</p>	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...]</p> <p>3) charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia specyfikę thinktanksów;</p> <p>4) porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia tryb rejestracji tych organizacji;</p> <p>5) przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji [...].</p>
3.	Spółdzielczość i organizacje zawodowe	2	<ul style="list-style-type: none"> spółdzielnia spółdzielczość w Polsce związek zawodowy związki zawodowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących wspólnie w Rzeczypospolitej Polskiej; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego 		<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...]</p> <p>6) charakteryzuje specyfikę spółdzielczości i rodzaje spółdzielni funkcjonujących wspólnie</p>

			<ul style="list-style-type: none"> w Polsce organizacja pracodawców samorząd zawodowy grupa interesu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; przedstawia związki zawodowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; prezentuje organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, czym jest grupa interesu. 	<ul style="list-style-type: none"> w Polsce; gromadzi i prezentuje informacje na temat charakteru i form działalności wybranej spółdzielni w Polsce; gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranych związku zawodowego, organizacji pracodawców i samorządu zawodowego funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych, oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; wyjaśnia, czym jest lobbing; interpretuje przepisy prawne określające zasady prowadzenia lobbingu; interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania spółdzielni, związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<p>w Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <p>7) charakteryzuje cele i działania związków zawodowych oraz innych organizacji reprezentujących interesy różnych kategorii społeczno-zawodowych; przedstawia związki zawodowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
4.	Kultura polityczna	1	<ul style="list-style-type: none"> elementy kultury politycznej kultura polityczna jednostki typy kultury politycznej kultura polityczna w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej [w ujęciu klasycznym]; odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficznej narracyjnej] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; charakteryzuje typy polityków wyróżnione przez Maxa Webera; analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; przeprowadza na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy właściwe dla obywatelskiej kultury politycznej. 	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...] 8) wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; charakteryzuje jej typy w ujęciu klasycznym; 9) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków [...].</p>
5.	Postawy i zachowania polityczne	2	<ul style="list-style-type: none"> partycypacja polityczna formy partycypacji politycznej demokracja uczestnicząca 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów „frekwencja wyborcza” i „absencja wyborcza”; odczytuje z różnych źródeł informacje dotyczące frekwencji wyborczej w Polsce; podaje przyczyny absencji wyborczej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje frekwencję wyborczą w Polsce i w innych państwach demokratycznych; charakteryzuje i ocenia różne sposoby na podnoszenie frekwencji wyborczej w państwach demokratycznych; 	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...] 11) analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji wyborczej – problem absencji wyborczej; wyjaśnia przyczyny tego zjawiska; wyjaśnia,</p>

			<ul style="list-style-type: none"> aktywność wyborcza zgromadzenie publiczne petycje nieposłuszeństwo obywatelskie 	<p>wie współczesnych państwach demokratycznych, w tym w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady czynników, które wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, na czym polega partycypacja polityczna; wymienia formy konwencjonalnej i niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej [np. zgromadzenia publiczne, petycje]; uzasadnia, że korzystanie przez obywateli z praw i wolności politycznych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; podaje historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa; wymienia podstawowe cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa; sporządza według wzoru przykładową petycję. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne formy partycypacji politycznej: konwencjonalną, niekonwencjonalną, symboliczną; wyjaśnia, na czym polega demokracja uczestnicząca; charakteryzuje i ocenia różne formy partycypacji politycznej; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np.: <ul style="list-style-type: none"> roli partycypacji politycznej we współczesnej Polsce, historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; interpretuje przepisy prawne dotyczące różnych form partycypacji politycznej. 		<p>jakie czynniki wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; 12) przedstawia – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji politycznej (np. zgromadzenia i petycje) w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa, czy korzystanie z praw i wolności politycznych z nią związanych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; 13) wyjaśnia, na czym polega nieposłuszeństwo obywatelskie i jakie niesie ze sobą dylematy; podaje jego historyczne i współczesne przykłady z różnych części świata.</p>
6.	Media masowe	2	<ul style="list-style-type: none"> rodzaje mediów masowych funkcje mediów media społecznościowe czwarta władza media a debata publiczna media w Polsce media w państwach totalitarnych i autorytarnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; wymienia i omawia główne funkcje mediów; charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce – z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności; wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”; podaje przykłady kontroli realizowanej przez media wobec organów władzy; odczytuje z różnorodnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące mediów masowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; porównuje funkcjonowanie mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych [autorytarnych i totalitarnych]; gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej; charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; organizuje debatę na forum społeczności szkolnej na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> życie młodych ludzi w Polsce, funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, przemiany społeczno-polityczne na świecie, charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: [...] 6) przedstawia współczesne media w Rzeczypospolitej Polskiej – wymienia główne dzienniki, tygodniki społeczno-polityczne, stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe; charakteryzuje wybrany tytuł/stację/portał ze względu na specyfikę, formy i treści przekazu.</p>	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...] 14) charakteryzuje rolę współczesnych mediów w debacie publicznej; analizuje przebieg debaty publicznej na wybrany temat; 15) charakteryzuje specyfikę jednego z tygodników społeczno-politycznych w Rzeczypospolitej Polskiej ze względu na odbiorców, formę przekazu, orientację ideologiczną, typ własności; [...] 19) wykazuje rolę mediów społecznościowych w życiu politycznym we współczesnym świecie. [...] X. Kontrola władzy. Uczeń: 2) podaje przykłady kontroli władzy przez media; analizuje – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw mediów; [...] wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej.</p>

7.	Przekazy medialne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fakty i opinie ▪ weryfikacja źródeł informacji ▪ fake newsy ▪ propaganda ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach ▪ mechanizmy manipulacji medialnej ▪ etyka dziennikarska ▪ Rada Etyki Mediów ▪ kampanie społeczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ wymienia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ podaje podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się pojęciami: „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ wymienia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ określa cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele, zadania i przebieg wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod manipulacji; ▪ charakteryzuje wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ rozpoznaje nieetyczne zachowania dziennikarzy; ▪ ocenia, z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej, wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce; ▪ podaje cechy propagandy; ▪ wymienia przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i> obowiązującej w Polsce; ▪ ocenia trafność i efektywność działań podjętych w ramach wybranej kampanii społecznej; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego; ▪ przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: [...]</p> <p>7) krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń czy procesów; formułuje własną opinię w oparciu o poznane fakty; rozpoznaje przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy.</p>	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...]</p> <p>16) krytycznie analizuje przekazy medialne; wyjaśnia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; wskazuje rolę Rady Etyki Mediów w Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <p>17) określa cechy kampanii społecznych; podaje cele i zadania wybranej kampanii społecznej oraz analizuje jej przebieg i ocenia efektywność;</p> <p>18) opracowuje ramowy program kampanii społecznej na rzecz rozwiązywania wybranego problemu.</p>
8.	Opinia publiczna	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota opinii publicznej ▪ badania opinii publicznej ▪ sondaże ▪ sondaże a rzeczywistość 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega badanie opinii publicznej i czemu ono służy; ▪ wymienia podstawowe zasady badania opinii publicznej; ▪ omawia poszczególne etapy procesu przeprowadzania sondaży; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy] informacje dotyczące wyników badań opinii publicznej; ▪ właściwie posługuje się terminami: „badanie opinii publicznej”, „sondaż”, „ankieta”, „wywiad”; ▪ podaje przykłady ośrodków zajmujących się badaniem opinii publicznej w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje narzędzia wykorzystywane w badaniach opinii publicznej; ▪ przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu mini-sondaż opinii publicznej dotyczący wybranego zagadnienia; ▪ analizuje i przedstawia na wykresie lub w tabeli wyniki przeprowadzonego przez siebie mini-sondażu opinii publicznej dotyczącego wybranego zagadnienia; ▪ dokonuje krytycznej analizy dotyczącej narzędzi, które służą do badania opinii publicznej, oraz sposobów wykorzystywania wyników tego typu pomiarów; ▪ wykazuje wpływ opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: [...]</p> <p>9) interpretuje wyniki badań opinii publicznej; porównuje wyniki sondaży z rzeczywistymi postawami lub zachowaniami (np. sondaży przedwyborczych oraz rezultatów wyborów), formułuje hipotezy dotyczące przyczyn różnic przekraczających wartość błędu statystycznego.</p>	<p>VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Uczeń: [...]</p> <p>10) przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu mini-sondaż opinii publicznej na temat dotyczący polityki i interpretuje jego wyniki. [...]</p> <p>X. Kontrola władzy. Uczeń:</p> <p>1) wykazuje możliwość wpływu opinii publicznej i zachowań politycznych społeczeństwa na decyzje polityczne władz różnego szczebla.</p>

Podsumowanie i test – 2 godziny lekcyjne

III. Systemy partyjne i wyborcze							
1.	Partie polityczne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ geneza partii politycznych ▪ ewolucja partii politycznych ▪ typologia partii politycznych ▪ podziały socjopolityczne ▪ polityka bez ideologii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; ▪ przedstawia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ wymienia główne etapy ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; ▪ przedstawia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; ▪ właściwie posługuje się terminem „polityka bez ideologii”; ▪ rozpoznaje przejawy polityki bez ideologii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia typologie partii politycznych; ▪ omawiana wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych; ▪ opisuje partie polityczne z zastosowaniem diagramu Nolana; ▪ porównuje podziały socjopolityczne występujące w Europie Zachodniej i Europie Środkowo-Wschodniej; ▪ gromadzi i przedstawia informacje dotyczące zjawiska kryzysu partii mainstreamowych w Europie; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tekst narracyjny i normatywne, źródła ikonograficzne, wykresy i tabele prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące współczesnych partii politycznych; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat roli partii politycznych w społeczeństwie demokratycznym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji. 	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie.</p> <p>Uczeń: [...] 4) przedstawia cechy konstytutywne partii politycznych [...].</p>	<p>VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia proces ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; charakteryzuje funkcje partii politycznych;</p> <p>2) wyjaśnia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; rozważa na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych i trafność kategorii „polityki bez ideologii”.</p>
2.	Systemy partyjne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje systemów partyjnych ▪ system partyjny a ustrój państwa ▪ systemy jednopartyjne ▪ systemy dwupartyjne ▪ systemy wielopartyjne ▪ systemy partyjne w wybranych państwach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest system partyjny; ▪ wymienia główne cechy poszczególnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii]; ▪ wymienia główne cechy systemów partyjnych w państwach niedemokratycznych [systemy: monopartyjny, partii hegemonicznej]; ▪ analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady, uwarunkowania i konsekwencje funkcjonowania różnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii]; ▪ wykazuje, że w państwach niedemokratycznych mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia; ▪ zbiera i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania systemów partyjnych w wybranych państwach demokratycznych i niedemokratycznych. 		<p>VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń: [...] 4) przedstawia systemy partyjne w państwach niedemokratycznych – monopartyjny, partii hegemonicznej; wykazuje, że w państwach tego typu mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia;</p> <p>5) przedstawia na przykładach poszczególnych państw systemy partyjne w państwach demokratycznych: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii [...]; [...]</p> <p>7) analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych (np. w Republice Francuskiej, Republice Federalnej Niemiec, Stanach Zjednoczonych Ameryki, Konfederacji Szwajcarskiej, Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Republice Włoskiej).</p>
3.	Partie	2		<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>II. Społeczeństwo obywatelskie.</p>	<p>VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń: [...]</p>

	polityczne w Polsce		<ul style="list-style-type: none"> status prawny partii politycznych w Polsce finansowanie partii subwencje dotacje rozwój systemu partyjnego w Polsce charakterystyką głównych partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy i cele działania partii politycznych; analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej – z uwzględnieniem reprezentowanych przez te ugrupowania ideologii; omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące stosunku społeczeństwa polskiego do partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje fazy rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej; interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; analizuje zasady finansowania partii politycznych w Polsce; dokonuje analizy wybranych przepisów ze statutow partii politycznych działających w Polsce; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<p>Uczeń: [...]</p> <p>4)[...] wymienia partie polityczne, które w ostatnich wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przekroczyły próg niezbędny do uzyskania dotacji budżetowej, i nazwiska ich liderów; przedstawia podstawowe założenia programowe tych ugrupowań.</p>	<p>3)dokonuje charakterystyki partii politycznych działających współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej z punktu widzenia ideologii (np. poprzez zastosowanie „kompasu politycznego”)[...]; [...]</p> <p>6)charakteryzuje etapy rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
4.	Opozycja polityczna	1	<ul style="list-style-type: none"> opozycja polityczna a opozycja parlamentarna funkcje opozycji politycznej zadania opozycji rodzaje opozycji opozycja w Polsce obstrukcja parlamentarna koabitacja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest opozycja polityczna; wymienia partie należące do opozycji politycznej w Polsce; wymienia funkcje opozycji politycznej i przykłady realizowanych przez nią zadań; rozdziela podstawowe rodzaje opozycji; podaje przykłady ograniczania praw opozycji we współczesnej polityce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między opozycją polityczną a opozycją parlamentarną; charakteryzuje różne rodzaje opozycji politycznej; omawia rolę opozycji politycznej w wybranych procedurach sprawowania władzy; wyjaśnia znaczenie terminów: „obstrukcja parlamentarna”, „koabitacja”; dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów politycznych w Polsce; omawia – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw opozycji; analizuje dyskurs współczesnej opozycji dotyczący ograniczania jej praw i ocenia trafność argumentów zgłaszanych przez polityków opozycyjnych. 		<p>X. Kontrola władzy. Uczeń: [...]</p> <p>4)wyjaśnia funkcje opozycji politycznej w systemie politycznym; przedstawia procedury, które służą opozycji do kontroli działań rządu;</p> <p>5)rozdziela podstawowe rodzaje opozycji; analizuje – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania jej praw; rozważa kwestię trafności dyskursu opozycji dotyczącego ograniczania jej praw.</p>
5.	Wybory i systemy wyborcze	2	<ul style="list-style-type: none"> prawo wyborcze zasady wyborcze funkcje wyborów system większościowy system proporcjonalny system mieszany system przeliczania głosów na mandaty 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; podaje przykłady naruszenia uczciwości procedur wyborczych; wyjaśnia, co oznaczają podstawowe zasady wyborcze; rozpoznaje systemy wyborcze: większościowy, proporcjonalny i mieszany; właściwie postępuje się terminem „próg wyborczy” [„klauzura zaporowa”]; przedstawia rozwiązania prawne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „równość formalna”, „równość materialna”, „wybory pluralne”, „nierówna reprezentacja”, „gerrymandering”; porównuje funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; przedstawia metody łamania zasad regulujących procedury wyborcze oraz przyczyny i skutki tego typu naruszeń; porównuje typy systemów wyborczych; analizuje argumenty na rzecz poszczególnych systemów 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>3) [...] analizuje potencjalne wady i zalety [...] [proporcjonalnych i większościowych] systemów wyborczych.</p>	<p>VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń: [...]</p> <p>8)przedstawia funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; analizuje na przykładach przejawy naruszenia uczciwości procedur wyborczych;</p> <p>9)analizuje argumenty na rzecz większościowego, proporcjonalnego i mieszanego systemu wyborczego; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym sprzyjające personalizacji wyborów i stabilności rządu;</p> <p>10)porównuje typy systemów</p>

				w systemie proporcjonalnym, które sprzyjają personalizacji wyborów i stabilności rządu; <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wpływ systemów wyborczych na kształt systemów partyjnych; ▪ analizuje potencjalne wady i zalety systemów proporcjonalnego i większościowego. 	wyborczych:większościowego, proporcjonalnego i mieszanego; <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne metody przeliczania głosów w systemie proporcjonalnym i przedstawia konsekwencje zastosowania [metoda d'Hondta,metoda Sainte-Lagué,metoda Hare'a-Niemeyera]. 		wyborczych i analizuje ich wpływ na systemy partyjne [...].
6.	Kampania wyborcza	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marketing polityczny ▪ kampania wyborcza ▪ hasła wyborcze ▪ plakaty wyborcze ▪ ulotki wyborcze ▪ spoty wyborcze ▪ memy wyborcze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i cechy kampanii wyborczej; ▪ wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady nieetycznego wykorzystywania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje wybrane elementy konkretnej kampanii wyborczej [w tym hasła wyborcze, slogany, plakaty, ulotki, spoty i memy internetowe] pod kątem ich skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem danej partii politycznej; ▪ porównuje strategie wybranych partii politycznych w kilku ostatnich kampaniach wyborczych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych, w tym programy wyborcze partii politycznych; ▪ wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynikami wyborów a wynikami sondaży przedwyborczych; ▪ wyjaśnia, na czym polega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik wyborów; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zasad, które powinny być przestrzegane przez uczestników kampanii wyborczych w państwie demokratycznym, oraz bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	II. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: [...] 5) dokonuje krytycznej analizy materiałów z kampanii wyborczych (np. spoty, memy, ulotki i hasła wyborcze).	VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń: [...] 11) wyjaśnia cele i przedstawia formy marketingu politycznego; 12) przeprowadza krytyczną analizę elementów programu i innych materiałów wyborczych wybranego komitetu wyborczego z ostatnich wyborów w Rzeczypospolitej Polskiej.
Podsumowanie i test – 2 godziny lekcyjne							
IV. Ustroje polityczne współczesnych państw							
1.	Sprawowanie władzy	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmioty władzy ▪ podział organów państwowych ▪ środki sprawowania władzy ▪ systemy sprawowania władzy [demokratyczny, autokratyczny] ▪ przywództwo ▪ przywództwo polityczne ▪ cechy przywódców politycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega sprawowanie władzy; ▪ wymienia podmioty sprawujące władzę wykorzystywane do tego środki; na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego] wskazuje podstawowe mechanizmy sprawowania władzy; ▪ wymienia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje sposoby sprawowania władzy w państwach demokratycznym i niedemokratycznym; ▪ porównuje różne style przywództwa politycznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy zagadnienia przywództwa politycznego na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego]. 		VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: 1) analizuje mechanizmy sprawowania władzy na podstawie literatury (np. fragmentów tekstu <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego).
2.	Monarchie i republiki	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ forma rządu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i przedstawia 		VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ forma państwa ▪ monarchia dziedziczna ▪ monarchia elekcyjna ▪ ustroje polityczne współczesnych monarchii ▪ typy współczesnych monarchii ▪ monarcha ▪ kompetencje głowy państwa w monarchiach ▪ sukcesja ▪ porządek sukcesji ▪ elekcja ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolejalna głowa państwa 	<p>państwa wykorzystywane we współczesnych republikach;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ wymienia podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolejalny]; ▪ podaje przykłady kolejalnych organów pełniących funkcję głowy państwa; ▪ wymienia typy współczesnych monarchii; ▪ wymienia cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych, parlamentarnych; ▪ przedstawia podstawowe zasady sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ właściwie posługuje się terminami „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<p>informacje dotyczące instytucji kolejalnej głowy państwa funkcjonującej w wybranych państwach świata;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ porównuje znaczenie terminów „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do głowy państwa w wybranych państwach świata. 	<p>2) analizuje sposób wyboru i charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolejalna) głowy państwa we współczesnych republikach [...];</p> <p>3) przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna); analizuje normy dotyczące sukcesji.</p>
3.	Władza ustawodawcza	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ parlament ▪ parlament jednoizbowy ▪ parlament dwuizbowy ▪ proces legislacyjny ▪ funkcjonowanie parlamentu ▪ organy wewnętrzne parlamentu ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ charakteryzuje funkcje legislacji: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozróżnia od siebie struktury parlamentu: monokameralną i bikameralną; ▪ rozpoznaje dwa podstawowe tryby pracy parlamentu; ▪ właściwie posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wymienia konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie bikameralnych parlamentów; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ gromadzi, analizuje, porównuje i przedstawia informacje na temat parlamentów w wybranych państwach świata [struktura, zasady procesu legislacyjnego, organizacja wewnętrzna]; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej; ▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty w sporze dotyczącym oceny funkcjonowania parlamentów monokameralnych i bikameralnych; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i 	<p>VIII. Modele sprawowania władzy.</p> <p>Uczeń: [...]</p> <p>7) charakteryzuje funkcje legislacji: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; [...] podaje przykłady państw z parlamentem jednoizbowym i dwuizbowym.</p>

					<ul style="list-style-type: none"> materialnego; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	
4.	Władza wykonawcza	2	<ul style="list-style-type: none"> modele władzy wykonawczej głowa państwa rząd sposoby wyłaniania rządu odpowiedzialność polityczna koalicja rządowa typy koalicji rządowych rząd mniejszościowy współrządzenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> właściwie postępuje się terminami: „egzekutywa”, „wotum zaufania”; wyjaśnia, jaką rolę pełni premier/kancelerz; rozdziela dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; wymienia etapy typowego procesu tworzenia rządu; wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegiarna]; wyjaśnia, na czym polegają rządy koalicyjne, większościowe i mniejszościowe; przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; wymienia różne możliwe typy relacji między głową państwa a rządem; wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji, odwołując się do przykładów znanych z Republiki Francuskiej; charakteryzuje relacje między premierem i jego gabinetem a monarchą w Wielkiej Brytanii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje sposób powoływania rządu w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; porównuje różne typy koalicji rządowych; porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej; porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; interpretuje przepisy prawne konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej; odczytuje z różnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>9) wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności politycznej na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej [...];</p> <p>10) charakteryzuje typy relacji między rządem a głową państwa na przykładzie Republiki Francuskiej (w tym sytuację koabitacji) oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;</p> <p>11) przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych na przykładzie Republiki Francuskiej i Republiki Federalnej Niemiec;</p> <p>porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na ich stabilność i możliwości działania.</p>
5.	Systemy polityczne	3	<ul style="list-style-type: none"> system parlamentarno-gabinetowy system prezydencki system kanclerski system semiprezydencki system parlamentarno-komitetowy system superprezydencki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest system polityczny; określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; wymienia podstawowe cechy systemów: <ul style="list-style-type: none"> parlamentarno-gabinetowego, prezydenckiego, kanclerskiego, semiprezydenckiego, parlamentarno-komitetowego, superprezydenckiego; charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe [organy, ich kompetencje i łączące je wzajemne zależności] funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; porównuje ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: <ul style="list-style-type: none"> uprawnienia głowy państwa, relacje głowy państwa z rządem, relacje między organami władz ustawodawczej i wykonawczej; charakteryzuje pozycję i kompetencje prezydenta w systemach prezydenckim i superprezydenckim; porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach 	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>4) charakteryzuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywnej i egzekutywnej – parlamentarno-gabinetowy (na przykładzie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej) i kanclerski (na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec) [...];</p> <p>5) charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki) i semiprezydencki/parlamentarno-</p>

				we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji.	parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów rządów w wybranych państwach świata; ▪ wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. 		prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej) [...]; 6)charakteryzuje systemy polityczne z zachwianym podziałem władzy – parlamentarno-komitetowy/rządy konwentu (na przykładzie Konfederacji Szwajcarii) i superprezydencki (na przykładzie Federacji Rosyjskiej); przedstawia instytucjonalne warunki funkcjonowania demokracji w takich systemach.
6.	Współczesne ustroje terytorialno-prawne	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ państwo jednolite ▪ państwo złożone ▪ federacja ▪ konfederacja ▪ unia realna ▪ terytorium autonomiczne ▪ dezintegracja państw złożonych ▪ władze regionalne 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między państwem unitarnym a państwem złożonym; ▪ podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; ▪ wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; ▪ wymienia przyczyny ustanawiania terytoriów autonomicznych; ▪ podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; ▪ wyjaśnia, na czym polega autonomia; ▪ przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; ▪ podaje przykłady procesów dezintegracyjnych we współczesnej Europie, wskazując ich przyczyny i przejawy; ▪ właściwie posługuje się terminami: „agresja”, „implozja”, „secesja”, „likwidacja państwa”. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; ▪ charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Republice Francuskiej, Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; ▪ porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat współczesnych procesów dezintegracji terytorialnej w Europie i na świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie, a także bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie. 	VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...] 14) przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji; wykazuje różne przyczyny funkcjonowania terytoriów autonomicznych; 15) analizuje przykłady procesów dezintegracji państw złożonych w Europie; 16) przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w państwach federalnych i unitarnych (na przykładzie Republiki Francuskiej, Królestwa Hiszpanii, Republiki Federalnej Niemiec i Konfederacji Szwajcarskiej).	
7.	Systemy polityczne państw niezachodnich	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ reżim polityczny ▪ metody sprawowania władzy 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest reżim polityczny; ▪ rozróżnia podstawowe metody sprawowania władzy [reżimy 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cechy państw totalitarnych i autorytarnych; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji 	VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...] 18) rozpoznaje przejawy zagrożeń dla funkcjonowania demokracji;	

			<ul style="list-style-type: none"> reżim demokratyczny reżim autorytarny reżim totalitarny reżim hybrydowy wskaźnik demokratyzacji 	<p>demokratyczne, hybrydowe, niedemokratyczne];</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy reżimu demokratycznego, rozpoznaje przejawy zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; podaje cechy państw autorytarnego i totalitarnego; wymienia historyczne i współczesne przykłady państw autorytarnych i totalitarnych; charakteryzuje reżim hybrydowy; przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu demokratycznego lub hybrydowego [np. reżimu w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki czy Republice Singapuru]; przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu niedemokratycznego [np. reżimu w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej czy Turkmenistanie]. 	<p>i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów politycznych funkcjonujących w wybranych państwach niezachodnich;</p> <ul style="list-style-type: none"> odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące systemów politycznych funkcjonujących w państwach niezachodnich; gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych niezachodnich reżimów demokratycznego, hybrydowego i niedemokratycznego; wyjaśnia, na czym polegają metody badania jakości demokracji [na przykładzie wskaźnika demokracji]; na podstawie danych statystycznych ukazujących wskaźnik demokracji w różnych państwach ocenia poziom przestrzegania standardów demokratycznych na świecie. 	<p>porównuje specyfikę państwa autorytarnego i totalitarnego;</p> <p>19) przedstawia niezachodni reżim demokratyczny lub hybrydowy (np. funkcjonujący w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki i Republice Singapuru);</p> <p>20) przedstawia niezachodni reżim niedemokratyczny (np. funkcjonujący w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie).</p>	
Podsumowanie i test – 2 godziny lekcyjne							
V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej							
1.	Konstytucja RP	2	<ul style="list-style-type: none"> geneza <i>Konstytucji RP</i> cechy <i>Konstytucji RP</i> preambuła <i>Konstytucji RP</i> zasady ustrojowe <i>Konstytucji RP</i> stany nadzwyczajne w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym <i>Konstytucja RP</i> różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; wymienia cechy polskiej konstytucji; wyjaśnia, na czym polegają szczególne treści, szczególna forma i szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>; właściwie posługuje się terminami: „preambuła”, „nowelizacja konstytucji”; wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: <ul style="list-style-type: none"> zasady republikańskiej formy rządu, zasady demokratycznego państwa prawa, zasady unitarnej formy państwa, zasady suwerenności narodu, zasady konstytucjonalizmu, zasady gwarancji praw i wolności, zasady podziału i równowagi władz, zasady pluralizmu politycznego i społecznego, zasady decentralizacji władzy publicznej, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; przedstawia genezę uchwalenia obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; właściwie posługuje się nazwami jednostek redakcyjnych <i>Konstytucji RP</i>; omawia cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; analizuje zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie trwania stanów nadzwyczajnych; interpretuje wybrane przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i>; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>; organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu upowszechnienie wśród uczniów znajomości zasad uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>. 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i> (demokratycznego państwa prawnego, unitarnej formy państwa, zwierzchnictwa narodu, gwarancji praw i wolności jednostki, konstytucjonalizmu, podziału i równowagi władz, republikańskiej formy rządu, pluralizmu, decentralizacji, samorządności, społecznej gospodarki rynkowej);</p> <p>analizuje sformułowania preambuły <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>[...].</p>	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>12) przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Rzeczypospolitej Polskiej i warunki ich wprowadzania.</p>

				<ul style="list-style-type: none"> - zasady samorządności, - zasady społecznej gospodarki rynkowej; <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ wymienia warunki wprowadzenia stanu nadzwyczajnego w Polsce. 			
2.	Procedury demokratyczne w Polsce	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory ▪ zasady wyborów w Polsce ▪ organy wybierane w Polsce ▪ przymiotniki wyborcze ▪ ordynacja wyborcza ▪ demokracja bezpośrednia ▪ referendum ▪ inicjatywa ludowa ▪ partycypacja ▪ konsultacje ▪ informowanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ wymienia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na urząd Prezydenta RP; ▪ właściwie posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „mandat”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; ▪ wyjaśnia, czym są referendum i inicjatywa ludowa; ▪ wyjaśnia wpływ przeprowadzania konsultacji i informowania społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na Prezydenta RP; ▪ przedstawia zasady organizacji referendum ogólnokrajowego i lokalnego w Polsce; ▪ wyjaśnia, co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ wyjaśnia, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ porównuje zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów. 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>10) [...] porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2) charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendum lokalnych w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz by jego wyniki były wiążące (w przypadku lokalnych: by było ważne); wyjaśnia – na wybranym przykładzie – wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <p>3) wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych [...].</p>	<p>VII. Rywalizacja o władzę. Uczeń: [...]</p> <p>10) [...] porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
3.	Parlament RP	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sejm RP ▪ Senat RP ▪ funkcje polskiego parlamentu ▪ organy Sejmu RP i Senatu RP ▪ Zgromadzenie Narodowe ▪ Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu ▪ komisje parlamentarne ▪ Prezydium Sejmu, Prezydium Senatu ▪ Konwent Seniorów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne kompetencje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ charakteryzuje główne funkcje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia główne organy Sejmu RP i Senatu RP; ▪ podaje główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ wyjaśnia, czym jest mandat wolny; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia główne kompetencje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a egzekutywą w Polsce; ▪ przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; ▪ omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; ▪ porównuje immunitet materialny z immunitetem formalnym; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>7) charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; wskazuje kompetencje parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w ramach poszczególnych funkcji [...];</p> <p>8) pisze, na podstawie własnej obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej lub Senatu Rzeczypospolitej Polskiej; przygotowuje wystąpienie w związku ze sprawą, której dotyczyły obrady. [...]</p>	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>7) charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; wskazuje kompetencje parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w ramach poszczególnych funkcji [...];</p> <p>8) pisze, na podstawie własnej obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej lub Senatu Rzeczypospolitej Polskiej; przygotowuje wystąpienie w związku ze sprawą, której dotyczyły obrady. [...]</p>

			<ul style="list-style-type: none"> głosowanie w polskim parlamencie rodzaje większości parlamentarnej kluby i koła poselskie mandat posła/senatora immunitet parlamentarny 	<p>Zgromadzenia Narodowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje zasady określające większości: zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; wyjaśnia znaczenie terminów: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”, „koło poselskie”, „kworum”; sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP; przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone byłyby obserwowane przez niego obrady Sejmu RP lub Senatu RP. 	<p>prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu;</p> <ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 		X. Kontrola władzy. Uczeń: [...] 3) rozróżnia formy immunitetu (formalny, materialny); analizuje wady i zalety tych instytucji.
4.	Prezydent RP	2	<ul style="list-style-type: none"> pozycja ustrojowa Prezydenta RP funkcje Prezydenta RP kompetencje Prezydenta RP zadania Prezydenta RP prerogatywy Prezydenta RP odpowiedzialność Prezydenta RP 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje funkcje i kompetencje Prezydenta RP; charakteryzuje rolę Prezydenta RP: <ul style="list-style-type: none"> - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP; wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 roku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; wykazuje, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydenckiego; wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; charakteryzuje źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...] 5) wykazuje znaczenie, jakie dla pozycji ustrojowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ma fakt wyborów powszechnych; przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; ceremonialno-reprezentacyjne, w stosunku do rządu, parlamentu i władzy sądowniczej, w polityce zagranicznej oraz bezpieczeństwa państwa; analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – poziom legitymizacji społecznej władzy prezydenckiej [...].</p>	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...] 2) [...] odróżnia prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej od innych jego uprawnień; [...] 5) [...] wykazuje, że elementy [...] [systemu semiprezydenckiego] obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej. [...] X. Kontrola władzy. Uczeń: [...] 11) charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej [...].</p>
5.	Rada Ministrów RP	2	<ul style="list-style-type: none"> pozycja ustrojowa Rady Ministrów kompetencje Rady Ministrów skład Rady Ministrów zadania Prezesa Rady Ministrów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawi skład Rady Ministrów RP; wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; omawia poszczególne sposoby 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą procedury powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; porównuje zasady i mechanizmy regulujące wyłanianie rządu w Rzeczypospolitej Polskiej 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...] 6) przedstawia kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wymienia podstawowe działy administracji rządowej</p>	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...] 4) [...] wykazuje, że elementy [...] [systemów politycznych opartych na współpracy legislacyjnej i egzekutywy: systemu parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego]</p>

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ procedury powołania rządu ▪ odpowiedzialność Rady Ministrów ▪ wotum nieufności ▪ wotum zaufania ▪ działy administracji rządowej ▪ struktura administracji publicznej ▪ administracja zespolona ▪ administracja niezespolona ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powoływania Rady Ministrów; wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności i wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; ▪ omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polegają różnice między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania; ▪ wymienia zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; ▪ charakteryzuje relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej; ▪ rozpoznaje organy administracji zespolonej oraz administracji niezespolonej; ▪ omawia zasady organizacji służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wykazuje, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i innych organów administracji publicznej; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej; ▪ gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i zadania wojewody; wyjaśnia rolę prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia procedury powoływania i odwoływania rządu, używając określeń: wotum zaufania, konstruktywne wotum nieufności, wotum nieufności wobec ministra, dymisja (w tym w wyniku skrócenia kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej) [...]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej; [...] ▪ 9) [...] porównuje [...] [zasady i mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec] z obowiązującymi w Rzeczypospolitej Polskiej; [...] ▪ 13) przedstawia zadania służby cywilnej i jej rolę w państwie demokratycznym oraz zasady postępowania urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. [...] ▪ X. Kontrola władzy. Uczeń: [...] ▪ 11) charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej [...].
6.	Sądy i trybunały	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ konstytucyjne zasady działania wymiaru sprawiedliwości ▪ struktura sądownictwa w Polsce ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądy powszechne ▪ sądy administracyjne ▪ Naczelny Sąd Administracyjny ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ sędziowie Trybunału Konstytucyjnego ▪ Trybunał Stanu ▪ Krajowa Rada Sądownictwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości: <ul style="list-style-type: none"> - zasadę niezawisłości sędziów, - zasadę instancyjności, - zasadę niezależności sądów, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, jakie są zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ charakteryzuje zasady powoływania ławników w postępowaniu sądowym; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia procedurę postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń: [...]</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 10) przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego i administracyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania Sądu Najwyższego; uzasadnia potrzebę niezależności sądów i niezawisłości sędziów; ▪ 11) przedstawia kompetencje [...] Trybunału Konstytucyjnego [i] Trybunału Stanu [...] w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ uzasadnia znaczenie tych instytucji dla funkcjonowania państwa prawa [...]. 	<p>X. Kontrola władzy. Uczeń: [...]</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 6) [...] przedstawia zasady organizacji i funkcjonowania władzy sądowniczej; ▪ 7) wykazuje rolę Krajowej Rady Sądownictwa i Sądu Najwyższego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ 8) wyjaśnia rolę sądownictwa administracyjnego w kontroli decyzji władz; przedstawia strukturę Naczelnego Sądu Administracyjnego i jego rolę w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ 9) wykazuje znaczenie sądownictwa konstytucyjnego dla państwa prawa; przedstawia działania Trybunału Konstytucyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; [...]

				<p>Administracyjnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowego, okręgowego i apelacyjnego; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obowiązujących Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie Trybunatu Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ charakteryzuje strukturę i przedstawia sposób powoływania Krajowej Rady Sądownictwa; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 		<p>11) [...]przedstawia procedury egzekwowania [...] odpowiedzialności [konstytucyjnej] w Rzeczypospolitej Polskiej [...].</p>
7.	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Najwyższa Izba Kontroli ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich ▪ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji ▪ prokuratura 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; ▪ wymienia obowiązki prokuratora. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ omawia warunki składania skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ odczytuje dostępnych źródeł[schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: <ul style="list-style-type: none"> - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich. 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>11) przedstawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli [...]i prokuratury w Rzeczypospolitej Polskiej; uzasadnia znaczenie tych instytucji dla funkcjonowania państwa prawa.</p> <p>IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń: [...]</p> <p>2) przedstawia [...] sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich [...].</p>	<p>X. Kontrola władzy. Uczeń: [...]</p> <p>2) [...] wyjaśnia rolę Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w Rzeczypospolitej Polskiej [...]</p> <p>10) uzasadnia znaczenie Najwyższej Izby Kontroli w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez tę instytucję [...].</p>
8.	Samorząd terytorialny w Polsce	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura samorządu terytorialnego ▪ zadania samorządu terytorialnego ▪ organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje ▪ gmina ▪ powiat ▪ województwo ▪ zadania własne ▪ zadania zlecone 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad regulujących działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności decentralizacji]; ▪ wymienia zadania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje organizację władzy w gminach różnego typu; ▪ przedstawia strukturę subwencji ogólnej; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalenia uchwały budżetowej, formy 	<p>III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: [...]</p> <p>7) przedstawia zakres działania poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;</p>	<p>VIII. Modele sprawowania władzy. Uczeń: [...]</p> <p>17) wyjaśnia, jaki model władzy lokalnej i regionalnej funkcjonuje w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:</p>

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ finansowanie jednostek samorządu terytorialnego ▪ budżet ▪ nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego 	<p>poszczególnych organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego; ▪ przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; ▪ odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<p>kontroli realizacji budżetu;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła; ▪ przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy. 	<p>8) przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu oraz powiatu i województwa w Rzeczypospolitej Polskiej; charakteryzuje kompetencje tych organów i zależności między nimi;</p> <p>9) przygotowuje opracowanie promujące działania organów wybranego samorządu terytorialnego na poziomie powiatu lub województwa w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	<p>[...]</p> <p>3) wyjaśnia, jakie są w Rzeczypospolitej Polskiej źródła dochodów samorządu terytorialnego (dochody własne, dotacje, subwencje) i kierunki ich wydatków;</p> <p>4) znajduje i analizuje informacje na temat dochodów i wydatków własnej gminy oraz powiatu [...].</p>
Podsumowanie i test – 2 godziny lekcyjne							

Opracowanie: Barbara Furman